

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espeuce, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. VIII. Sua etiam supellectili sacrae seruata semper reuerentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

mentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini. Quæ vnusquisque cum percipit, quò referantur, imbutus agnoscit, vt ea non carnali seruitute, sed spiritali potius libertate veneretur. Vt autem literam sequi, & signa pro rebus, quæ his significatur, accipere seruilis infirmitatis est, ita inutiliter signa interpretari, malè vagantis erroris. Qui autem non intelligit quid signum significet, signum tamen esse intelligit, seruitute non premitur. Melius autem vel premi incognitis, sed vtilibus signis, quàm inutiliter ea interpretando, ceruicem à iugo seruitutis eductam laqueis erroris inserere. Hæc ille. Ex quo habes, non res tantùm sacras, vt etiam exhibitas, nedum significatas, sed signa quoque sacra, vt eas etiam exhibentia, nedum significantia, intellecta quidem, bene omnino: non intellecta verò, non tamen seruiliter, ac proinde non malè venerari. Atque hîc de sacramentorum, in vsu præsertim, intelligentia, & præuia proin explicatione, agendum foret, nisi argumenti res esset prolixioris. Tutius omnino quod Tridentina Synodus innouauit, quod & postulauerat Christianissimus Rex nolter Carolus I X. prius eorum vim ac efficaciam, vsum atque rationem pro suscipientium captu, ac commo explicare, &c.

Sessio. 24.
can. 7. Re-
formatio-
nis.

*Sua etiam sacra supellectili seruat a semper reue-
rentia.*

Cap. VIII.

Quæ etiam non sacris modò symbolis, propter rerum vtiq; quas significant, præsentiam & exhibitionem, sed supellectili quoque sacramentariæ suæ semper fuit apud Catholicos honor atq; cultus. De quo D. Hieronymus librorũ Theophili Alexãdrini Paschaliũ interpretes, ad eũdem sic testatur: Sic autem erit testimonium hoc Græcolatinum. In opere, ait, tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant qui ignorât, eruditi testimonii scripturarũ, qua debeant ueneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, sacros-

Vasa &
velamina
sacra.

C ij

que calices, & sancta velamina, & cætera quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inania & sensu carentia, sanctimoniã non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis Domini, eadem qua corpus eius & sanguis, maiestate veneranda, Sic ille. Hic verò in mentem veniat illius Topicorum, Vbi duo propter vnum, ibi vnũ tantum. Alioqui, non tam ineptiit, aut etiã desipuit Hieronymus, vt vel sic seruire voluerit creaturæ, sicut creatori. De altaris item cultu, propter ea nimirum, quæ tum illi superponuntur, tum etiam inde dispensantur, sic conuocatur Chrysostomus, vt ex eius in vtraque lege cultu, fratris seu proximi, qui & ipse suo quoque modo Dei altare est, honorem inferat, vt superiores audiuimus ex sacramenti honore, verbi Dei auditi honorem colligere. Sic ergo, Vis & patris, ait, cœlestis altare videre? nõ id extraxit homo artifex, sed Deus: nec lapidibus, sed materia cœlo clariore, animabus nempe rationalibus. Hoc altare ex ipsis Christi membris compositum est, & corpus Domini (mysticum, fratres quique) altare tibi fit. Reuerẽte istud ipsum, hoc altare etiam hoc (nouæ legis) quod nũc nedum illo (veteris legis) quod olim solũ, magis horribile est. Sed ne turbemini, Nam hoc quidem admirabile est, propter sacrificium quod super illud ponitur. Illud autẽ hominis vt pote misericordis, non propter hoc solũ, sed quòd ex illo sacrificio, quod hoc facit, compositum est. Nam hoc mirabile, Lapis enim natura quidem est, sanctus autem, seu sanctum fit: quoniam Christi corpus accipit: Illud verò altare sanctius, quoniam Christi corpus est, ita hoc illo lapideo sit horribilius, cui tu laicus assistis. Ergo tu hoc quidẽ altare honoras, quod Christi corpus accipit: cum autem qui ipsum Christi corpus est, contumelia afficis, & pereuntem despicias? &c. Hinc illa templorum & altarium apud veteres Christi fideles oscula, quod adorationis genus est. De quo idem, Nonne, aiebat, videtis quòd etiã vestibula templi huius (vtiq; materialis) osculantur, illi quidem genu flectentes, alij autem manu contingentes, & ori manum admonentes? Et Ambrosius ad Marcellinam sororem, Certatim hoc, inquit, nunciare milites, irruẽtes in altaria, osculis signi-

Rom. 1.

Altarium honor.

Homi. 20.

in 2. Cor.

Altare duplex.

Consule Græcum.

Osculare tẽpla, altaria, &c.

Homi. 30. in 2. Cor.

Epist. 33.

ficare pacis infigne. Quid quòd & hoc agnouit Lutherus ingratisimorum, id vt pote negantium, pater? Sacrorum etiam, ait, monumenta, cathedras docentium, baptisteria, altaria quasi ex osculamur, quòd sanctissimarum rerum copia nobis in illis sine vi opposita diuinitus subministratur. Corporalis Dei praesentia in cathedra, altari, baptisterio &c. Et queritur Chrysostomus ad Innocentium I. Rom. Episcopum, in tumultu illo aduersum se excitato, sanctuaria ingressos esse milites, quorum aliquos sciret nullis initiatos mysteriis, & vidisse, quae intus erant, omnia, in eorum vestes, vt sit in tali tumultu, sanctissimum Christi effusum sanguinem. Hinc illae rursus cautele de adytis à quouis non adeundis, & sacris promiscue nec quidem attingendis, aut etiam vnquam profanandis. De quo Canon VIII. Synodi Romanae II. sub Syluestro I. Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata audeat contingere, nullus acolythus rem à presbytero sacratam alij porrigere: quia aliud est minister, aliud assistens, nisi tantum suppetet, quod ei sacerdos ore suo benedictum imponeret. Laodiceus Canon XXI. Quòd non oporteat subdiaconos habere locum in Diaconico, seu licentiam in secretarium, seu sacrarium, quod Graeci Διακονικόν, siue diaconium appellant, ingredi, & Dominica vasa contingere. Et repetitus est verbis totidem in Agathensi Canone LXVI. Quoniam non oportet ministros in sacros, &c. Quos velut expones Bracarésis Concilij I. Can. XXVIII. sic habet, Placuit vt non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare, nec aliis, nisi his qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati. Quod & repetitur in libro capitulorum per Martinum Bracarensem tunc episcopum ex Graecis Synodis collectorum, cap. XL. Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho in secretario vasa Dominica. Haec autem de hypodiacono diaphonia, quae apparet, soluta perfacilis est, quòd hypodiatonatus nec semper, nec statim sacer ordo fuit. Sequitur ibidem cap. XLI. Non liceat mulierem in secretarium ingredi: Vetus item canon Soteris I. papae & martyris vetat, vt rem omni reprehensione ac vituperatione plenam, mulieres etiam Deo sacras siue monachas, sacra vasa, vel sacratas

C iij

*Serm. in festo dedicationis.**Epist. I.**Sacra non cuius aduenda, attingenda, profananda.**Distin. 23. can. Non oportet. cap. Nō liceat. Diaconium.**Subdiatonatus non semper sacer.**Epist. I. ca. Sacratas.*

pallas contingere. Antisiodorēsis itē canon xxxvi. prohibet mulieri nuda manu Eucharistiā sumere xxxvii. manū suam ad pallas Dominicas mittere. Inter decreta Synodi Constantinopolitanæ vi. sic habet ex canonibus Apostolorū cap. iiii. Nullus sacerdos aut clericus, aut laicus præsumat calicem aut patenā, aut quēlibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata, ad alios vsus retorquere. Nā quicūq; de calice sacrato, quo sanguis Christi accipitur, aliud bibit præter Christi sanguinē: & patenam ad aliud officium habet quā ad altaris ministerium, detegendus est exemplo Balthazaris (Babyloniorum regis) qui dum vasa Domini in vsus communes accepit, vitā pariter cum regno amisit. Clemēs certē I. Sacerdotes aliōsq; clericos seruientes, vt honore, sic loco discreuit à laicis. Hos ergo noluit eò loci, vbi consistunt illi (quod Presbyteriū nuncupatur) quādo missā celebratur, consistere, qnō liberius ac magis honorificē sacra sacerdotes officia exercere possint. De quo ita canit multō pōst Synodus Mogūtina, Vt tēplis à laicis etiā loco distincti. laici secus altare, cū sacra celebrantur, stare vel sedere inter clericos non præsumant, sed pars quæ cancellis ab altari diuiditur, pfallentibus tantū pateat clericis. Ad orandum verò & communicandū, sancta, prout mos est, laicis & fœminis pateant, R hemensis repetit vtriusq; prohibitum & sacrariū ingredi, & altari propinquare. Hinc peruetus illud I. præclarum nescio maioris in episcopo imperij, an in principe obsequij exemplum. Theodosius maior penitens & reconciliatus Mertiolani templi sacrarium ingressus, dono pro more oblato, intra sacros cancellos permanerat, sanctiore vique sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatoris consistere moris erat, ob dignitatis eminentiā à plebe segregatos. Quod Ambrosius episcopus adulationis magis quā ordinis esse recti arbitratus, imperialis stationis locum redegit in ordinem, pro tabulatis seu cancellis sacrarij sede illi designata, sic vt princeps quidem honoratiore præ populo, præ principe ante sacerdo locū obtineret. Principē ergo in sacrario episcopus misso primario diacono interrogat, si quid vellet, respōdētī diuinorū se mysteriorū perceptionē ibi expectare, significauit per eūdem internū-

Dan. 5.

*De consecr.
dist. cap. Sa
cerdotum.
Presbyteri-
um.*

*Clerici in
tēplis à lai-
cis etiā loco
distincti.*

*Extra. de
vit. Et hon.
cler. cap. 1.*

*De consecr.
dist. 2. can.
Peruenit.
Tripart. 9.*

*Theodoret.
5. 18.*

*Sozomen.
7. 24.*

*Paul. dia-
con. 13.*

*Archidia-
conus.*

cium sacrarium interius tantum esse sacerdotum, cæteris eius adita abstinendum. Illi ergo exeundum & communi cum aliis loco standum esse. Purpuram enim Cæsaris non sacerdotes facere. Princeps renunciat eò non tene- re se adductum, sed consuetudinem, quæ Constantino- poli seruaretur. Scrutum in sacrario substituisse, magnas interim de tali correptione gratias ei agere. Constanti- nopolim itaque reuersus, cum teste die dono oblato sta- tim ex sacrario retrocederet, Nectario id ægreferenti, causamque quærenti, respondit non sine stomacho. Vix aliquando tandem didici, quod sit inter principem & Episcopum discrimen, vnum qui pro dignitate episcopum ageret, Ambrosium uactus. Et quæ Mediolani ordinem Ambrosius instituerat, Theodosius laudauit, posteri a- deò confirmarunt, vt Nicephorus horum post anterior- es id temporis historicos renarrator, scribat ad sua vsq; tempora seruatum se Constantinopoli semel animo tem- pore ætatis suæ tamen principes vidisse sacra adyta in ma- gni Dei sophiæ templo ingressos. Sub crucis forma, in sa- cra mensa noua adolentes aromata, & dona ei interen- tes. O nostri seculi prolapsos mores. Si nunc dignetur princeps templum adire, extruitur ei tabernaculum alta- ri propè sublimius: & intra cancellos non modò inter ho- nestos ciues recipit, mercatoris, decanos & Ecclesiæ pri- mores? Sellis suis deturbant, &c. Sed ad prius institutum reuertamur. Canonum Apostolicorum Clemens, vt au- dit, collector, iussit calicem ad perferendum Domini san- guinem, cum tota ministerij munditia, à ministro præ- parari, ne, inquebat, calix non uenit lotus diacono pec- catum fiat offerenti. Pallas uerò & vela in sanctuarij mi- nisterijs sordidata, diaconos cum humilibus ministris la- uare iuxta sacrariam, non eiicientes inde foras mensæ Dominicæ uelamina, ne fortè corporis Domini pul- uis malè decidat à sindone foris ablata, & sit hæc operati peccatum. Hęc igitur intra sacrarium à ministris cum di- ligentia custodienda. Peluim nouã comparandam, quæ præter hæc nihil illud tangat, nec uelis aliis lauandis ap- ponatur, nisi ad Domini corporis cultum: sed solæ in ea pallæ altaris lauentur. In alia ianuarum uela, & de his

Purpura principum, non sacerdotum.

12.41.

*Eras. pref
in Ambros*

Epist. 2.

*De cons. di.
1. can. Ne-
mo per.*

quoque cura sit hostiariis ex maiorum admonitione, ne quis negligens aut ignarus ad velum ianuæ domus Domini manus incrudite tergat: sed statim coërcitus discat omnis homo, quia velum atrij domus Domini sanctum est. Quem canonem partim innouauit Ilerdense Concilium, vt ad corporale lauandum, & ad pallas altaris propria habeantur vasa, in quibus nihil aliud fiat. Addit Clemens, Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obuoluendum, aut diaconus scapulas operire velit, quæ in altari fuit, aut certè ad mensam Domini data est. Quod etiam innouauit Aruernensis Concilij canon. III. Obseruandum ne pallis vel ministeriis diuinis defunctorum obuoluantur corpuscula. Et canou V. De opertorio Dominici corporis seu palla altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur, quia sacro velamine vsibus suis reddito, dum corpora honorantur, altaria polluuntur. Idem quod supra, de vasis sacris statutum extitit Sixti I. ne ab aliis quàm sacratis Deoque dicatis contrectentur hominibus, maximè verò à scæmiais. Indignum valde vt humanis seruiant vsibus, aut ab aliis quàm à viris Domino famulantibus tractentur, ne pro eiusmodi præsumptionibus cratus Dominus, plagas imponat populo suo, & hi etiam qui non peccauerunt, mala patiantur aut percant, quia perit saepe iustus pro impio. Non permittenda ergo in Ecclesiis deinceps talia. Idem & Stephani I. sub Valeriano & Gallieno Imp. de vestimentis Ecclesiasticis, quibus Domino ministratur, cultusque diuinus omni cum honorificentia & honestate à sacerdotibus reliquisque Ecclesiæ ministris celebratur, quæ sacrata esse debent & honesta. Quibus, cum Deo eiusque seruitio consecrata sint & dedicata, nemo in aliis vsibus frui debet, quàm Ecclesiasticis, Deoque dignis officiis. Quæ nec ab aliis contingi debent aut ferri, nisi à sacratis hominibus, ne quæ Balthasarem Regem percussit vltio, super hæc transgredientes, & talia præsumentes, diuina veniat, & ad ima eos corruere iustum diuinæ vindictæ flagellum faciat. Patres igitur aliquantò post in Bracarenfi Concilio III. collecti, contra

*De conf. di.
4. ca. Om-
nis presbyt.
Vbi supra.*

*Epist. 2. ca.
In sancta
Platin.*

*Epist. 1. ca.
vestimenta.
Breuit.
To. 2. Aug.*

Dan. 5.

sacerdotes superiora de his decreta violare presumentes, sic cauerunt. Omni cura studioque providendum, ne qui locum videntur obtinere regiminis, contumeliam inferre videantur celestibus sacramentis. Etenim quod & auditui terribile, & visui est execrabile, relatam nobis est quosdam sacerdotum sacrilega temeritate precipites, vasa Dominica in proprios vsus assumere, epulasque sibi in eis comedendas apponere. Quod malum & obstupentes deflemus, & desidentes obstupemus, ut in iis humana sibi temeritas epulum praearet, vbi sanctum spiritum cognoscitur aduocasse: & esum ibi carniū coagulatus quis assumat, vbi diuina visus est celebrasse mysteria: & in quibus tantum sibi offerri sacramenta pro delictorum expiatione praecepit, in his ludibrii sui expleat voluntatem. Huius itaque de cetero praesumptionis persona, que sciendo diuina vasa vel ministeria, aut in suos vsus transtulerit, aut in eis comedere, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui vel officij periculum sustinebit, secularis quidem, perpetuae excommunicationis condemnatione, religiosus autem ab officio depositione. Qua etiam damnationis sententia tenebuntur obnoxij, qui Ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia quauis indumenta, aut utensilia, sciendo in vsus suos transtulerint, aut aliis donanda vendendave crediderint. Et Zepherinus quidem xvi. Rom. Episcopus patenis vitreis Missas celebrari constituit, ut habet canon Triburiensis xvi. ut liber Damasi Pontificalis, ut patenas vitreas ministri ante sacerdotes portarent. Ut recentiores, inter quos Platina, ut consecratio diuini sanguinis in vase vitreo, non, ut antea, fieret in ligneo. Deinde Urbanus papa xviii. omnia ministeria sacrata fecit argenta. In hoc enim, ut & in reliquis cultibus, magis atque magis per incrementa temporum decus decreuit Ecclesiarum. Nam Bonifacius martyr & Episcopus, interrogatus liceret necne in vasis ligneis sacramenta conficere, respondit, Sacerdotes quondam aureos ligneis calicibus vsos, nunc e contrario ligneos aureis uti. Nostris ergo diebus, aiunt qui antea, Triburienses, qui serui patrisfamilias sumus, ne decus matris Ecclesiae imminuatur, sed magis cumuletur ac amplifice-

*Can. 2.**Vel. tate rei sacramentū percepit.**Vasa sacra ex qua materia.**De cons. di. 1. can. Vasa Fulg. sus id apothegma Ambr. attribuit. cap. de inst. antiquis.*

tur, statuiamus, ut nullus deinceps sacerdos sacram myste-
 rium corporis & sanguinis Dominici in linguis vasculis
 vlllo modo conficere presumat, ne vnde placari debet, in-
 de irascatur Deus. Zephirini certè institutio iã olim anti-
 quata est, nedum immutata. Et veritum ac sancitum, ut
 neque in ligneo, propter raritatem, qua sacramentũ im-
 bilitur: nec in vitreo, propter fragilitatem: nec ex ære, ob
 tetrum saporem, quem inde concipit ac contrahit: nec ex
 ærichalco, quia æruginem facit, & vomitũ prouocat: sed
 ex auro argèto ve, aut stanno fieret. Post Innocètius III.
 in Lateranensi Concilio, relinqui nolens in correctum,
 quòd clerici quidam sic exponerēt Ecclesias suppellecti-
 libus propriis & alienis, ut potiùs domus laico, quàm Dei
 viderentur basilicæ, non considerantes quòd Dominus
 non sinebat ut vas transferretur per templum: Alij non
 Ecclesias solùm incultas dimitterēt, sed ministerij quoq;
 vasa, ministrorum vestimenta, pallas altaris, & corpora-
 lia tam immunda relinquerent, ut aliquibus interdum ef-
 sent horrore: statuit ne huiusmodi in Ecclesiis admitter-
 rentur, nisi propter hostiles incursus, repentina incèdia,
 aut alias vrgentes necessitates: quibus tamen cessantibus,
 res in pristina loca reportarentur. Prædicta igitur mun-
 da conseruari & nitida iussit, nimis enim absurdum videri,
 in sacris sordes negligere, quæ vel in profanis dedece-
 rent. Hæc ille. Marci autem locum si quis negat ad hanc
 rem facere, audiat ibidem Chrysoptomũ sic concionan-
 tem. Eo tempore in carnali templo non dimittebat Chri-
 stus ferri vas. Et hodie quanta in Dei tẽplo vasa morãtur
 immunda? Eo inquam, tẽpore trãsserre non licebat vasa,
 & non dicit, immũda, sed vasa quęcunq; simpliciter nun-
 cupauit, nũc verò quanta vasa morãtur intrinsecus? &c.
 Et hic locus nobis ad Chrysoptomiana viam sternet, si
 fortè superiora, nobis quidẽ Ecclesiastica, reformatori-
 bus ministris extraordinariis sunt papistica. Sic igitur os
 illud aureum de aureis vtriusque testamenti vasis sacris,
 qui phialas poculãve aurea Deo dicaturi sunt, postquam
 ea iam confecta acceperint, denique reposuerint, nequa-
 quam ea quasi profana intuentur, sed tanquã Deo sacra,
 nec audeat ea temerè citràque causam attingere, quæ ad-

Cita. Gra-
tian. ex ca.
conci. Rhe-
mensi, in ca.
Vt calix,
Breniar.
Rom. 26.
Aug. Plat.
Extra. de
custodia etc
cap. 2.
Mar. 11.

Homi. 13.

Homi. 2. de
Anna.

mòdum cætera. Et, Si vasa sanctificata ad priuatos vsus transferre peccatum est & periculum, sicut docet nos Bal- thasar, qui bibens in calicibus sacris, de regno depositus est & de vita: Si hæc ergo vasa sanctificata ad priuatos vsus transferre sic pericalosum est, in quibus non est verū Christi corpus, sed mysterium corporis eius continetur, quantò magis vasa corporis nostri, quæ sibi Deus ad habitaculum præparauit, nõ debemus dare locum diabolo, agendi in eis quæ vult? Hunc locum, præterquam quòd & liber totus non olim tantum ab Erasmo, sed & nuper à patribus Tridentinis notatus est, quia negare videtur in Eucharistia verum Christi corpus, cum in eam rem allegasset in præfatione suæ institutionis Pseud'alcuinus, in posterioribus editionibus refecuit verus & sui similis Cal uinus, opinor, quia proprius inspectus, de veteribus templi loquitur tum vasis, tum mysteriis. Alioqui longè abest verus Chrysostomus, vt sic vsquam alibi prædicet. Adeoque hic autor, quisquis fuerit, rectè alibi, & quidem in eodem opere, sentit atque scribit, de manu sacerdotis hîc dari sumique non id modò quod videtur, sed & quod intelligitur: non solum sanctificatum, sed sanctificationem quoque ipsam: ecquam verò, nisi Iesum Christum, sanctificationem nobis à Patre factum. De vasis igitur legalibus locus hic fuerit Pseudo Chry- sostomi: qui indubitatus Chrysostomus, tantus licet paupertatis amator & commendator, num ideo Eucharistica noluit aurea? Imò etiam voluit, sed meliora maluit, hoc est, corda, vt cum eodem loquar, aurea. Ne satis, ait, putemus ad salutem nobis esse, si viduis & pupillis expilatis, aureum calicem & gemmis orna- tum huic mensa offeras. Vis enim sacrificium hoc hono- rare? animam offeras, propter quam Christus im- molatus est, & hanc auream facito. Nam si plumbea est aut testra, imò testa plumboque deterior, vas autem aureum, quid vtilitatis? quid tibi proderant aurea vasa? Non igitur laboremus, vt aurea tantum vasa offeramus, sed, & quidem multò magis, de iustis quæ sita laboribus. Hæc aurea sunt, & aureis preciosiora, quæ auaritia non inquinantur: nec enim aurificina est, aut argenta

*Homi. II.
editionis 2.
in Matt.
Dan. 5.*

Homil. 17.

I. Cor. I.

*Homil. 60.
ad Antioch.
51. in Mat.*

ria officina, sed angelorum concio, atque celebritas, Ecclesia. Animarum ergo munditia opus, ut propter quas hæc quoque vasa Deus acceptat. Et certè non erat tunc nec argentea illa mensa, nec aureus ille calix, quo Dominus discipulis suis suum sanguinem præbuit (audis in calice Domini sanguinem, nedum mysterium) preciosa tamen illa omnia, & tremenda, & veneratione, quia etiam spiritu plena, & abundantia. Vis Domini corpus honorare? nudum ne despice, neque hic quidem in Ecclesia sericis honores vestibus aut pannis induas, foris autem frigore ac nuditate confici sinas, confectum ac pereantem negligas. *Qui dixit, Hoc est corpus meum, idque verbo fecit, idem dixit, Quod vni ex minimis non fecistis, mihi nec fecistis.* Hoc Christi corpus anima munda indiget, non amictu: Illud multa cura & magna diligentia. Discamus Christum pro sua voluntate honorare, is ei honor incundissimus, quem vult, non quem putamus. Non eget Deus vasis aureis, sed animis. Hoc dico, non quia vetare velim talium vasorum oblatione, sed quod dignum putem cum his & ante hæc eleemosynæ incumbendum, & illa enim Deus accipit, sed hanc multò magis. Illa danti profunt, hæc etiam accipienti. Illic ostentationis & ambitionis esse potest occasio, hæc tota humanitati attribuitur. Nam quæ quæso, utilitas, si cum eius mensa calicibus aureis referta sit, is fame pereat? prius esurientem satia, post mensam eius ex abundantia adorna. Calicem aureum facis, calicem frigidæ ei non porrigis? Pallia & mensæ coopertoria auro nitentia paras, & necessaria ei tegumenta negas? Quod inde emolumentum? quod lucrum? Dic, oro, si quem fame pereuntem intus necessario cibo non reficeres, mensam auro argentoque operires ac ornares num is gratias haberet, ac non potius indignaretur? Quid si nudum atque congelatum conspicatus, nec tamé vestias, sed aureas in eius honorem laudemque tu statuas origere dicas, nonne irridere ac conuiari dicet? Idem in Christo cogita, cum vagos & peregrinos tecto videris indigentes, nec eum in iis suscipis, verniculato interim amblemate pauimenta ornas, atque parietes: muros stonis magnificos, columnarum capita erigis, lychnos & lucer-

*Matt. 26.
& 25.*

*Matt. 10.
Mar. 9.*

nas catenis argenteis ab aureis auratifrè laquearibus suspendis, ipsum in carcere vinctum nec quidem inuisis. Et hæc rursus dico, non prohibens magnifica templa extruere, adeoque in his gloriari, sed hæc cum illis, vel potius ante illa facere commouens. Eleemosynas inquam, facere moueo. Nemo enim quia magnifica templa non condidit, vnquam accusatus, pro harum neglectu gehēna intentata. Cū ædos ergo exornas, fratrem noli despicere, vt verius & principalius multò Dei templum. Et siquidem præparasse quosdam vasa sacra videris, aut ornatum quendam alium circa Ecclesiarum parietes, & pauimenta confecisse, noli reprehendere, aut venundari iube quod factum est, ne animum eius qui fecit, perturbes: Sin antequam fecerit, te consuluerit, pauperibus offerre iubeto. Et sanctus ergo pater hic templorum cultus, & in sacrorum ministerio vasa preciosa non improbat, etiāsi eleemosynam hīc, vt vbique sui similis præferat. Loquitur autem vtroque loco de scandalo ac murmure Apostolorum, Iudæ imprimis, ex effuso per Mariam vnguento, de quo adhuc postea in Iudæos & Iudaisantes huius sacrorum cultus irrisores. Idem alibi quod supra Augustinus, vrget ex manuum & vasorum munditia. Dic, ait, tu mihi, illotūhè manibus ad hoc sacrificium, & tam venerabilem victinam auderes accedere? non puto: quin sic fordidus temperare ab aditu sacrorū malles, opinor. In paruo tam religiosus ac reuerens, animam habens vitiorum cæno squalidam accedis, & audes impudens contingere? Quin perspicis vasorum venerandam illam supellectilem sic vndique tersam, aquis perfusam, & tanto splendore resurgentem? Atqui his par est nobis animas esse puriores, sanctiores, & virtutum ornamentis splendidiore. Cur id tandem? Illa siquidem nostri causa talia sūt: alioqui eius qui inest, eiusque virtutis inhabitantis, non capacia, nec sententia. Nos autem certè maximè. Nunc ergo sordido vase vti nolis, & anima sic contaminata immundus accedis? Et alibi breuiter, Non vides sacra illa vasa? Non ad vnum illa semper vsurpantur? auderue quisquam illis ad aliud quicquam vti? Iam tu vasis istis sanctior es, idque multò. Cur itaque teipsum sordidū reddis & pollutum?

*Homil. 81.
in Matth.*

*Matt. 26.
Marc. 14.
Ioan. 12.*

*Homil. 3.
ad Eph. 61.
ad Antiochen.*

*Locio ante
communio-
nem.*

*Homil. 14.
ad Eph.*

Hactenus os illud aureum aureæ in sacris supellectilibus
vsum non improbat. Quam superior etiam Ecclesia quã-
libet pauper adeò nec improbarat, vt apud prudentium
præfectus vrbis sub Decio principe vtrique pagano, Ar-
chidiaconum Laurentium sic alloquatur.

*Hunc esse vestris orgiis
Moremque Et arem proditum est,
Hanc disciplinam faderis,
Libent vt auro antistites.*

Socr. 5. 16.

Nicep. 12.

25.

Id. 13. 22.

Cui respondens sanctus Martyr.

*Argenteis scyphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem,
Auròque nocturnis sacris
Astare fixos careos*

*Est dives, inquit, non nego
Habetque nostra Ecclesia
Opumque & auri plurimum,
Nec quisquam in orbe ditior.*

*Is ipse tantum non habet
Argenteorum anigmatum
Augustus arcem possidens,
Cui nummus omnis scribitur.*

Id. 14. 2.

Soz. om. 9. 1

*Sed nec recuso prodere
Locupletis arcam numinis,
Vulgabo cuncta, Et proferam
Preciosa que Christus tenet.*

Euagrius.

2. 2. Nicep.

41. 47.

*Videbis ingens atrium
Fulgere vasis aureis,
Et per patentes porticus
Structos talentis ordines.*

Reddita autem Ecclesiis pace per principum ad Chri-
stum conuersionem, constat idem vsus ex Constantino-
rum donariis, & Iulianis sacrilegiis, de quo post inter
eius similes videro. Ea impius hic Ecclesiæ ablata in ido-
liis reposuerat. *Idola* pius Theodosius maior in ollas, le-
betes, aliàque vasa in Ecclesiæ Alexandrinæ vsus trans-
formauit, & tri similes nostros principes esse par est? *Sub
huius* filio Arcadio, Misso in exilium Ioanne illo oris
aurei episcopo, Constantinopoli fortuitum vel potius

diuinitus factum incendium, quasi animatum esset, catenus Ecclesiae pepercisse ferunt, ut ab ædicula solas, ubi sacra vasa asseruarentur, se abstinerit. Rideant hæc reformatores moderni, ut & *Pulcheriam* illam Augustam multò pulcherrimam Theodosium iuniorem fratrem suum docentem ædes Deo factas preciosis vasis, donariis & ornamentis honorare ac locupletare. Chrysaphio Eunucho similes hodie plures, quàm flauiano Antiochiæ Episcopo, *Quorum* illi aureum munes electionis gratia imperatoris nomine patenti, respondit hic, non esse sibi talium copiam, nisi fortè sacris ad hoc templi donariis vteretur. Ipsum verò optimè nosse, sacra Ecclesiae vasa Deo atque pauperibus esse consecrata. Illud in historia Romana lectu periuendum, Sacra vasa quæ Vespasiani vastatis Hierosolymis Romam secum attulerant, Genserius Rex Vádalus Roma capta secum abstulerat, à Belisario huius victore recepta, & Constantinopoli triumphata, quæ isti cunque conuasauerant, Iustiniani Christum mirificè honorantis iussu, ubi primùm fuerat à Salomone Deo consecrata, Hierosolymam esse remissa. *Qui* princeps omnia ad vsum sacrorum in templo Sophiæ Constantinopoli quanta, quamque preciosa parauerit, eloqui omnino non est, quæ tamen pluribus accessionibus Iustinus eius successor exornauit. Nec ita post Mauricius Imp. præclarum illud stemma & ornamentum quod ei Sophia Augusta socrus, & coniux Constantina ambrosiosè admodum & magnificè elaborauerant id ne semel quidem gestasset, maximo Dei templo intulit, & diuinæ mensæ consecratum, aurea catella suspendit. *Quod* ad vrbs vsque expugnationem durauisse autor est, qui & superiorum penè omnium Nicephorus. Et hæc bonis adhuc temporibus, melioribus centè quàm nostra sint.

Niceph. 15

11. Et 17. 12

Ex Procop.

De bello

Vandalico.

lib. 4. Paul

Diacon.

lib. 16.

Niceph. 17.

20.

Idem 18.

42. Paul.

Diacon.

lib. 17.

*Scholasticorum post classicos doctores hac de
& resolutio.*

C A P. I X.